

MINISTER
NAUKI I SZKOLNICTWA WYŻSZEGO

DIR.ZC.176.4.2018

Warszawa, dn. 7 lutego 2018r.

Pani
Klaudia Grabowska
Przewodnicząca Prezydium Rady KOED

Szanowna Pani Przewodnicząca,

W związku z Pani pismem dotyczącym działań MNiSW w zakresie otwartego dostępu do publikacji naukowych oraz wniosków na temat ewaluacji prac związanych z otwartym dostępem w latach 2016-2017 przedstawiam poniżej odpowiedzi na Pani pytania.

1) Jakie są efekty analizy wyników wdrażania otwartego dostępu w okresie przejściowym, który właśnie się skończył?

W 2017 r. upłynął dwuletni okres przejściowy, który rozpoczął się wraz z przyjęciem dokumentu pn. „Kierunki rozwoju otwartego dostępu do publikacji i wyników badań naukowych w Polsce”. Poniżej prezentuję informację nt. głównych wyników analizy oraz zrealizowanych działań w zakresie otwartego dostępu.

1. Od końca 2015 r. MNiSW prowadzi regularnie szkolenia dla pracowników jednostek naukowych i uczelni w zakresie otwartego dostępu (Open Access – OA). Np. w pierwszej połowie 2017 r. przeprowadzono w siedzibie MNiSW 2 szkolenia (każde dla ok. 90 osób). Ponadto zorganizowano wspólnie z Radą Główną Instytutów Badawczych warsztat nt. otwartego dostępu dla przedstawicieli instytutów badawczych (ok. 40-50 uczestników), a także spotkanie warsztatowe dla pracowników Narodowego Centrum Badań i Rozwoju. W drugiej połowie 2017 r. MNiSW sfinansowało 2 szkolenia specjalistyczne nt. praw autorskich i wolnych licencji w otwartej nauce (w szkoleniach w sumie wzięło udział ok. 100 osób). Potrzeba prowadzenia działań szkoleniowych i informacyjnych wynika z analizy ankiety przeprowadzonej przez MNiSW wśród jednostek naukowych i uczelni (patrz pkt 3).
2. Równoległe do MNiSW działania informacyjne w zakresie otwartego dostępu dla grantobiorców prowadzi Narodowe Centrum Nauki (NCN).
3. W lutym 2017 r. skierowano do polskich jednostek naukowych i uczelni ankietę nt. otwartego dostępu w celu m.in. dokonania analizy dotyczącej skali stosowania zasad OA w Polsce. W odpowiedzi otrzymano 168 wypełnionych ankiet. Główne wnioski płynące z analizy wyników ankiety są następujące:
  - I. Polskie jednostki naukowe i uczelnie są przeważnie na początku drogi związanej z wprowadzaniem otwartego dostępu. Świadczą o tym m.in. poniższe dane:
    - a) 53% ankietowanych instytucji nie posiada własnych repozytoriów (nawet zamkniętych), 22% respondentów zadeklarowało posiadanie własnego repozytorium instytucjonalnego
    - b) tylko 20% respondentów deklarowało posiadanie instytucjonalnej polityki OA

- c) tylko 14% instytucji powołało pełnomocnika ds. OA
  - d) 75% jednostek nie organizowało w 2016 r. żadnych wydarzeń nt. OA
  - e) tylko 4% respondentów zadeklarowało, że otworzyli własne dane badawcze, 14% poinformowało, że planuje formalny regulamin nt. otwierania danych, natomiast 23% respondentów zadeklarowało, że planuje nieformalny dokument nt. otwierania danych badawczych.
- II. Główne bariery we wprowadzaniu otwartego dostępu
- a) finanse (brak środków finansowych, brak dedykowanego strumienia finansowego)
  - b) czynnik ludzki (brak wiedzy wśród naukowców, niechęć do otwierania własnych publikacji i danych badawczych)
  - c) ograniczenia wynikające z praw autorskich lub problemy prawne
  - d) brak infrastruktury (np. repozytoriów) i brak systemowego podejścia do otwartego dostępu w jednostkach naukowych i uczelniach.
- III. Jeśli chodzi o finansowanie działań OA, to 25% respondentów odpowiedziało, że środki na ten cel pochodzą z dotacji statutowej lub ze środków własnych, 22% deklaruje finansowanie OA ze środków statutowych, projektów badawczych lub innych źródeł, 4% wskazało środki unijne jako źródło finansowania, natomiast 44% respondentów stwierdziło, że nie posiada środków na finansowanie otwartego dostępu.
- IV. W ramach postulowanych działań systemowych wskazano m.in. na potrzebę:
- a) zwiększenia środków finansowych na realizację zadań w zakresie otwartego dostępu (utworzenie nowego strumienia finansowania w tym zakresie),
  - b) prowadzenia działań informacyjnych i szkoleniowych (szkolenie naukowców, szkolenie kierowników jednostek naukowych)
  - c) premiovania OA w parametryzacji jednostek naukowych
  - d) wspierania rozwoju infrastruktury i repozytoriów.
4. W moim przekonaniu istotny impuls dla rozwoju działań OA w polskiej nauce przyniósł list Ministra Nauki i Szkolnictwa z dn. 10 lutego 2017 r. w sprawie otwartego dostępu do publikacji naukowych skierowany do kierowników jednostek naukowych, rektorów uczelni i naukowców. W liście podkreślono m.in. znaczenie rekomendacji zawartych w *Kierunkach rozwoju otwartego dostępu do publikacji i wyników badań naukowych w Polsce*, zwrócono uwagę na potrzebę tworzenia instytucjonalnych polityk otwartego dostępu i prowadzenia działań informacyjnych i szkoleniowych. W następstwie listu odnotowano w MNiSW w 2017 roku wzrost zainteresowania problematyką otwartego dostępu (np. więcej zapytań nt. OA, zaproszenia kierowane do MNiSW przez poszczególne jednostki naukowe, by wziąć udział w organizowanych przez nie wydarzeniach dotyczących otwartej nauki).
5. W 2016 r. powołano w MNiSW zespół roboczy ds. otwartego dostępu, w skład którego weszli przedstawiciele NCN, NCBR, RGIB, KRASP, PAN, ICM UW oraz MNiSW. Zespół przygotował w sierpniu 2017 r. wstępny raport śródkresowy. Dokument podsumował główne informacje nt. OA w Polsce i UE oraz zawierał rekomendacje, w tym m.in.:
- a) Sfinansowanie z budżetu nauki infrastruktury OA (przede wszystkim krajowego repozytorium publikacji naukowych).
  - b) Uwzględnienie instrumentów prawno-finansowych w zakresie otwartego dostępu w pracach legislacyjnych dotyczących Ustawy 2.0.
  - c) Przeznaczenie w budżecie nauki i instytucji finansujących badania środków na finansowanie OA.
  - d) Uwzględnienie otwartego dostępu w ocenie pracowników naukowych i w ocenie jednostek naukowych.
- Raport śródkresowy został przesłany przez MNiSW do głównych interesariuszy, w tym do: NCN, NCBR, KRASP, PAN, RGIB, KEJN, FNP, OPI PIB.

Powołanie Zespołu roboczego przyniosło pozytywne efekty w postaci lepszej koordynacji działań dotyczących otwartego dostępu w Polsce. Usprawnienie przepływu informacji między ważnymi interesariuszami polskiej nauki oraz dzielenie się dobrymi praktykami umożliwiło intensyfikację działań w zakresie otwartego dostępu.

Warto podkreślić, że oprócz działań MNiSW równolegle realizowane są przez inne instytucje ważne projekty i inicjatywy w zakresie otwierania zasobów nauki. W tym kontekście warto wzmiankować m.in.: Ministerstwo Cyfryzacji (np. Konkursy w ramach Poddziałania 2.3.1 Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa - „Cyfrowe udostępnienie informacji sektora publicznego ze źródeł administracyjnych i zasobów nauki”), działania Biblioteki Narodowej (np. projekt OMNiS, POLONA), działania prowadzone przez inne instytucje (np. KOED, Platforma Otwartej Nauki - PON, Federacja Bibliotek Cyfrowych, Czytelnia Czasopism PAN itd.).

2) Jaką formę przyjmą docelowe rozwiązania pozwalające na koordynację działań operacyjnych na szczeblu krajowym?

W chwili obecnej nie podjęto jeszcze decyzji na temat docelowych rozwiązań w zakresie koordynacji działań dotyczących otwartego dostępu na szczeblu krajowym. Wynika to z wielu czynników i uwarunkowań, o których m.in. była mowa w odpowiedzi na pytanie nr 1). Problematyka otwartego dostępu i otwartej nauki jest bardzo złożona, ponieważ dotyczy nie tylko kwestii finansowych, ale również prawnych, techniczno-infrastrukturalnych oraz działań związanych z rozwojem wiedzy i kompetencji naukowców i pracowników bibliotek.

MNiSW zaangażowało się w 2017 r. w prace Ministerstwa Cyfryzacji dotyczące repozytorium KRONIK@, jednak biorąc pod uwagę różne scenariusze wydaje się, że w obecnej sytuacji należy raczej skupić się na stworzeniu niezależnego od zasobów kultury repozytorium krajowego zasobów nauki. Trwa analiza możliwości działań w tym zakresie. Ponadto pod koniec stycznia br. uzyskano w trybie roboczym informację nt. przygotowywania stanowiska w zakresie otwartego dostępu przez NCN. Do chwili obecnej nie wpłynęło jeszcze do MNiSW stanowisko NCN w tej sprawie. Ze względu na istotne znaczenie NCN w systemie polskiej nauki, szczególnie w zakresie badań podstawowych, których efektem są publikacje naukowe, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego będzie traktować opinię NCN jako istotny głos w dyskusji na temat otwartego dostępu.

3) Jak brzmią propozycje mierników stopnia realizacji kluczowych celów w zakresie zapewnienia otwartego dostępu do publikacji i wyników badań naukowych przez beneficjentów NCN i NCBR?

Propozycja głównego miernika jest następująca: Liczba publikacji polskich autorów w otwartym dostępie sprawozdanych w systemie PBN – Polska Bibliografia Naukowa. Za przyjęciem takiego miernika przemawiają m.in. następujące względy: dotyczy on recenzowanych publikacji polskich autorów, jest on generowany na zasadzie bottom-up na podstawie sprawozdań polskich jednostek naukowych, jego wartość jest wymierna i łatwa do pozyskania z systemu PBN, możliwe jest porównywanie różnych wartości tego miernika w czasie, dzięki czemu można sprawdzać postępy we wdrażaniu otwartego dostępu.

Przyjęcie ww. miernika nie oznacza, że nie jest możliwe skorzystanie również z innych dodatkowych mierników, o ile zostaną one zaproponowane przez inne instytucje (np. NCN, NCBR, KOED).

4) Kiedy zostanie przedstawione podsumowanie dotychczasowych prac, osiągnięć i napotkanych problemów?

Podsumowanie dotychczasowych prac, osiągnięć i napotkanych problemów związanych z wdrażaniem otwartego dostępu zostanie przedstawione w pierwszym kwartale 2018 r. Informacje na ten temat będą zamieszczone na stronie internetowej MNiSW.

Z wyrazami szacunku

z up. Ministra
PODSEKRETARZ STANU
Piotr DARDZIŃSKI